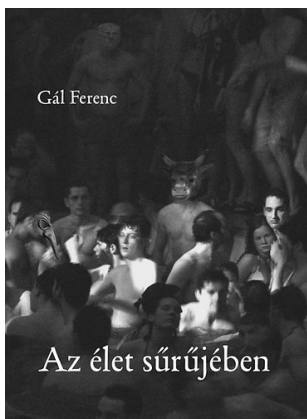

SZUTORISZ BENCE SZABOLCS

Lassú és nehézkes játékok

GÁL FERENC: AZ ÉLET SŰRŰJÉBEN

Prae.hu
Budapest, 2015
74 oldal, 2500 Ft

”

Nem szellemeskedésből mondom, de Gál Ferenc negyedik, kötete olyan, mint egy romkocsmá törzsvendége. A kiváltságosoknak fenntartott hellyel kínál, aztán letegez. A füledbe súgja, hogy: „[e]lférsz te is,/ ezek tájleíró költemények./ Itt foghatod a füledt délutánra,/ ha régóta halasztott vallomásból/ annyi lesz, hogy eltűntek a legyek/ tegnap óta.” (*Műfaji keretekről*) Csakhogy az, ami elsősre a közvetlenség netovábbjának tűnik, hamar megizzasztja az olvasót. Gál versnyelve ugyanis olyan hermetikusan zárja magába a szaunák forróságát és a szertartások tömjénfüstjét, hogy fullasztó sűrűségével nemcsak elhomályosítja, de rendre össze is kuszálja a belső összképét, tudniillik azt, hogy ki, kivel, hol, és tulajdonképpen miről is beszél ezekben az elfüggönyözött jelenetekben.

Erre az interpretációs tanácstalanságra reagálnak a befogadót csillagjósokként eligazító paratextusok is, amelyek amellet, hogy mind Gál előző kötetéről (*Ódák és más tagadások*, Prae.hu, 2011) írott kritikák részletei, abban a közel azonos felismerésben is megegyeznek, miszerint ha a Gál-lírára vonatkozóan hiányzik is ugyan az az értelmezői stratégia, amely leírhatóvá tenné ennek a költészetnek a tétjét, mégsem a hiányérzet, hanem egy eredendő érzéki, intuitív hajtóerő, egy termékeny önkívületi állapot az, amely az olvasót magával ragadja a motívumok idegen konstellációi közé. Annál is inkább, hiszen ezek a versek egyáltalán nem kérkednek nehezen kiismerhető természetükkel – sőt, nagyon is beszédesekek a maguk nosztalgikus, deskriptív módján –, legfeljebb csak a „mainstream” irodalomtól, és a megoldási kényszer sejtető kritikai visszhangoktól való elszeparálódási vágy verejtéke ütközik ki rajtuk: „Rosszul bírom már a kánont/ és az oldászerek gőzét/ a tükrökkel begyűjtött fényben.” (*Piaci szereplő*)

Az önreflektív kiszólások („Más ritmusban, de a kocsmá/tündér harisnyájánál feszelebb/ gondolatmenetem is formálódik” 57.), a felszólítások („Próbáld ki magad a vízköpő-

nél. 36.), az ismeretterjesztő és tudományos munkák retorikáját követő kommentárok („A döntés irányának átmeneti/ volta, a következmények/ örökös lebegtetése ugyanis/ a hatalom művészetének része,/ miként a girlandokba gabalyodó/ kövendég és ominózus szavai/ a báli teremben, állítják/ mértékadó munkák.” 47.), valamint az irodalmi- és köznyelvet váltogató narráció allűrjei ugyanakkor nélkülözhetetlen fogaskerekei is az itt működtetett versnyelv gépezetének, hiszen mint koncepcionális alkatrészek forgónyomatékok, lendületet és élőbeszédszerűséget generálnak ott, ahol máskülönben a dadaista képpalkotás forgácsai logikai rövidzárakat okoznának. Ez utóbbi megfigyelésről, persze, akár egy fordított esettanulmány is készíthető, a látszólag terjengős beszédmodort ugyanis éppen a képi motívumok variabilitása, pókhálószerű kapcsolattartása és a különböző poétikai eljárások kemikáliái teszik látomásossá – egy olyan foszforeszkáló, „éjszakai lényé” (27.), amelyről első pillantásra nem is sejtjük, mennyire veszélyes.

Jóllehet, nincs szükség toxikai vizsgálatokra ahhoz, hogy bizonyos következtetéseket levonjunk. Mert mit lehetne csodálkozni azon, ha a szereplőre kitinpáncélját viselő narrátor hanghordozását úgy lengi körül a „faji” besorolhatatlanság érzete, mint valamiféle riasztó, rovári feromon? Semmit. Az viszont mégiscsak idegen szövődmény, hogy a kötet sötét utcáin és termeiben tolongó tömegeből olykor épp azok a figurák emelkednek ki egy fej-magassággal, akikkel elsőre – a gondolkodást megelőző póre benyomások alkalmával – alig, vagy pusztán közvetve tudunk azonosulni. Mennyi sztereotipikus ítélet keveredhet például a *Szubkultúra* című vers zárómondatának első olvasatába, ha kizárjuk az utólagos észrevételeinket? – „Egy ideig kéretjük magunkat,/ babrálunk a fuksszal az alkarunkon,/ majd az alfa hím lép egyet előre./ és lenyűgözve szülővárosunk lakóit,/ felütéssel indít.” – Hogy kellene éreznünk magunkat nekünk, szépirodalmat olvasóknak attól, hogy a T/1-es megszólalás bevonszol és „ránk erőltet” egy ilyen, első menetben agresszívnek tűnő szerepet? Zavarodottan, nyilván. Már csak azért is, mert, bár a narrátor többféle mellékszerepben is kipróbálja magát, személyéhez mégis egy olyan (fő)orgánium kapcsolható, amely nem remeg meg, nem fárad el, és ami a legfontosabb, úgy tartja ki a tényszerű megszólalás és az ironia elegyének alapzaját, hogy közben egy arcizma sem rándul.

(Na, igen, az izmok. Csak zárójelben jegyezném meg itt, hogy a kőmerev izmok cseppet sem állnak távol *Az élet sűrűjében* mint költői magántérben képviselt testeszménytől, hiszen az *ide* bejáratos alakok olajjal és cinizmussal kezelt testrepresentációja – a kortárs lírai áramlatoktól elütően –, legyen az akármennyire is mesterkél, egy perfekcionista hozzáállást tükröz.)

Ez a szoborszerűség és feszesség ugyanakkor csak felszíni tényező. Hogy „[a] masszőr tenyerétől ajzva/ sóhajunk könnyen magasztos/ huszonnégy sorosra fut ki,/ örök motívumainkkal[...].” (*Elefántcsont*), csak külső jellemzés: gyógyiszap, egészsztes réteg, ami alatt rejtve marad, hogy hány darab bestiális szókép fér el az emberi természetről huszonnégy sorban. Pedig, ha valamiről beszélünk kell Gál költészete kapcsán, akkor az nem más, mint a kimunkált szerkezetek mögött zakatoló gyönyör és áhítat, amely képes a hétköznapi, profán cselekedeteket rituális eseményrendbe illeszteni. Megfogalmazni a dolgokat úgy, ahogy. Akik tehát a beavatottsághoz vezető lassú és nehézkes játékokat várják ettől a kötettől, jó helyen járnak. „A labirintus méhébe szervezett találkán, remélem, látjuk egymást.” (*Mitoszokhoz*)